

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrtletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 28. oktobra 1938.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Vljudno in nujno vabimo vse naročnike, da poravnajo zaostalo naročnino.

I. K.:

Pred štirimi leti

Iz uvodnika »Jutra« z dne 14. 2. 1935 »Klerikalno besnenje na nacionalno fronto«:

»Slovenec« je zapadel po senatorskih volitvah in razpustu Narodne skupščine v pravo besnilo sovražstva proti vsemu, kar je do danes nosilo v naši ožji domovini (scil.: v dravski banovini) prapor državnega in narodnega edinstva... Z začudenjem se vprašuje naša javnost, kje tiče vzroki te kanibalske gonje proti vsenarodni politični organizaciji (scil.: JNS), ki je imela dovolj moralne korajže in državljanskega čuta, da je prevzela odgovornost za izvajanje kraljevega programa takrat, ko je bilo treba pristopiti k postopni likvidaciji diktatorskega režima... Nacionalna fronta je imela v zadnjih letih že večkrat priliko pokazati vsemu svetu, kje stoji danes večina treznih slovenskih ljudi. Gospodje v klerikalnem taboru so doslej zanikali vse te dokaze (»Jutra« očitno misli na volitve z dne 8. 11. 1931, na občinske volitve z dne 15. 10. 1933 in na senatske volitve iz januarja 1932 ter iz februarja 1935, ker je nabralo dokaze v javnem glasovanju pri teh volitvah)... »Slovenec« je že položil v grob nacionalno fronto v dravski banovini. Velikonočne volitve mu bodo pokazale, da je ideja jugoslovenstva, državnega in narodnega edinstva neumrljiva.

Podoknica novemu banu, dr. Dinku Pucu, dne 13. 2. 1935:

Pred poslopjem dravske banovine je bila prirejena zvečer ob pol osmih novemu banu dr. Pucu ganljiva in lepo uspela podoknica. Priredila jo je Hubadova župa, pridružili so se ji pa tudi obrtniški mojstri in trgovci. Pred govorom slavljenca so zapeli pevci »Domovini« in »Jadransko morje«, po njegovem govoru pa zaradi ravnotežja »Iz brat-skega zagrljaja«. Pri podoknici so se odlikovali zlati dr. Švigelj, trgovec Smol in Habjan ter obrtnika Rebek in Pičman, prisotnih pa je bilo veliko radovednežev, nakar so se razvrstili v banski palači še zastopniki pomembnejših ljubljanskih društev.

Izjava ministra dr. Marušiča dopisniku »Vremena«:

Na vprašanje, kako bodo postavljene kandidature v dravski banovini, je odgovoril minister Marušič: »To bo odredil nosilec liste predsednik g. Jevtič.«

Iz članka »Mrtvi lev na novem potu« v »Jutru« z dne 16. 1. 1935:

Včerajšnji »Slovenec« je v svojem uvodniku obesil našemu klerikalizmu krseči pridevek mrtvega leva in zahteva zanj neke vrste češčenja ali vsaj ozirov do velikega mrliča iz plemena mačkov. Ti oziro naj bi šli tako daleč, da bi nihče ne smel omenjati, da so po svojih visokih voditeljih sodelovali pri politiki preteklih šest let do razpusta Orla, da so sami pomagali razpustiti to društvo in se še precej časa po razpustu niso mogli odločiti k izstopu. Naj se še tako otepajo, dejstvo je, da polovica izmed preteklih šest let, pa naj so bila taka ali taka, odpade na dobo, ko so sedeli v vladi in potemtakem odpade nanje vsaj sorazmerni del odgovornosti... Vsekakor pa vzamemo na znanje včerajšnjo izjavo »Slovenca«, da »nihče ne želi biti edini gospodar v Sloveniji«...

Iz članka »Zastavo na pol droga« v »Slovenec« z dne 17. 2. 1935:

Predsedništvo glavnega odbora JNS je sklenilo, da stranka za volitve v parlament ne bo posta-

vila svoje kandidatne liste... Naš politični svet je nad sklepom osupnil. Če pomislimo, je »Jutra« še včeraj s tolikim poudarkom naglašalo, kako je ta stranka edinstvene važnosti in pomena za konsolidacijo Jugoslavije... Vsi še pomnimo, da je njen predsednik g. Nikola Uzunović slovesno izjavil, da je JNS edinstveno orodje jugoslovenske državne politike...

Iz uvodnika »JNS in volitve« v »Jutru« z dne 19. 1. 1935:

...Dobro vemo, kam merijo napadi nepomirljavega klerikalizma. Ne gre jim toliko za JNS, kakor za to, kar se pod tem imenom zlasti v naših krajih razume: za nacionalno fronto, za organizirano politično vojsko vseh pozitivno jugoslovensko usmerjenih elementov, ki čvrsto čuva in brani med Slovenci osnove kraljevega manifesta (scil.: z dne 6. 1. 1939). Razbijati to vojsko znači, rušiti ono, kar ta vojska čuva. Zato je treba reči gospodi: vaša tako prozorna namera se ne bo nikdar posrečila in vsi napor v tem pravcu so danes mnogo, mnogo bolj neuspešni, nego so bili kdajkoli prej. Nacionalna fronta se ne da likvidirati... JNS ni stranka v starem smislu te besede, ki bi bila sama sebi namen. JNS je bila ustanovljena kot sredstvo za izvajanje nove državne politike, instalirane z manifestom z dne 6. 1. 1929 in potrjene z ustavo z dne 3. IX. 1931...

O »prvi kandidaturi iz dravske banovine« po »Jutru« z dne 20. 1. 1935:

V Celju se je vršila dne 19. t. m. širša konferenca okrajne JNS, na kateri je bil z velikanskim navdušenjem sprejet sklep, da se vse stori, da zmaga nacionalna lista g. Jevtiča, kakor tudi sklep, da se kandidira za celjski okraj g. Prekoršek (avtor članka »Koristna preizkušnja«). Konec zborovanja je bil odposlan pozdravni brzojav banu dr. Pucu. »Na zboru je vladalo enodušno razpoloženje in intimo soglasje, ki družijo v lepi Savinjski dolini vse nacionalne politične delavce v čvrsto enotno nacionalno fronto.«

Istega dne piše »Slovenec«: Ljudstvo ni tako pozabljivo, kakor si člankar predstavlja. Prvo, kar se je tej družbi zdelo potrebno storiti, je bila delitev državljanov v dve skupini: sami sebe so raz-

Pod tem naslovom beremo v »Ljudskem glasu« tele ugotovitve:

Medtem ko pri nas izvemo skoraj vsak teden za likvidacijo kakega podjetja, beremo, kako se nasprotno v drugih krajih naše države koncentrirajo velike industrije. Zakaj to? V nemali meri prispeva k temu davčna politika, ki je postala v zadnjih letih tako centralistična, saj se je popolnoma centraliziral davek na poslovni promet, banovinske užitnine, cestni davek in vse mogoče doklade. Druge banovine prejemajo iz državnih fondov velike dotacije ali podpore. Slovenija je pa skoraj brez njih. Zato so v drugih banovinah manjše davščine, posebno takozvane banovinske doklade. Kakšne so banovinske doklade v posameznih banovinah za leto 1938-39, nam kaže naslednja zanimiva primerjava:

	doklada v odstotkih			
	ban.	cestna	šolska	skupaj
vrbaška ban.	20	—	—	20
dunavska	20	—	15	35

glasili za izključno nacionalen in na posebno vižo državotvoren element, vse druge državljane, ki niso pripadali njihovemu krogu, pa so proklamirali za anacionalne, protidržavne elemente in separatiste. Možnost obrambe ni bila dana, niti dopustna. Podtikali so svojim političnim nasprotnikom najstrašotnejše stvari, ne da bi se bili le-ti proti neprestanim lažem in denunciacijam sploh mogli braniti...

Iz »Politike« z dne 22. I. 1935:

Zaradi zavarovanja boljšega uspeha pri volitvah izda notranji minister Popović naredbo o postopanju v primerih stavke železničarjev, brodarjev, poštarjev ter uslužbencev telegrafa in telefona. Po tej naredbi smejo biti uslužbenci teh vrst neglede na spol takoj mobilizirani in postavljeni pod vojaško disciplino, kakor hitro bi večje število med njimi odložilo delo ali pričelo s pasivno rezistenco.

»Nacionalna fronta pri volilnem delu«, »Jutra« z dne 24. I. 1935:

...Težišče situacije na terenu leži danes v organizacijah JNS, ki so pokazale, da so razumele z razpustom Narodne skupščine stvorjeno situacijo in da žele, zveste svojemu programu, podpreti delo za pospešitev gospodarske sanacije in notranjo konsolidacijo naše države... Elan in optimizem JNS je pričel zadnje dni sirašiti njihove stare nasprotnike... Vse spletke pa so zaman, saj se vedno bolj kaže, da je v organizacijah JNS združeno v znatni večini vse, kar misli in veruje v tej državi iskreno jugoslovensko in kar hoče, da se do kraja izvedejo velike smernice državne politike pokojnega kralja Ureditelja... Jugoslovenska fronta, sestavljena iz iskrenih pripadnikov historičnega šestojanuarskega manifesta in čuvarjev državnopravnega stanja, ustvarjenega s septembrsko ustavo, je preživela zadnje tedne težko preizkušnje svoje življenjske sposobnosti in upravičenosti. Prešla je preko vseh intrig, napadov in pobožnih želja na tekoče delo in znova dokazala, da je in ostane najjačja in vsaj za enkrat še edina pozitivna politična formacija...

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in pravosti, prosimo, da podprejo razširjanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika »Slovenije«.

Komu v korist?

drinska	25	—	15	40
moravska	25	—	25	50
zetska	25	—	25	50
primorska	20	5	30	55
savska	25	10	20	55
dravska	50	5	35	90

Obremenitev je največja v dravski banovini, ki dobiva najmanj dotacij in subvencij iz skupnih banovinskih sredstev. Skupna vsota vseh banovinskih doklad je v dravski banovini neprimerno večja kakor v vseh ostalih banovinah.

Posebno prizadeti so bili naši kraji z uvedbo prometnega davka. Slovenija ga plača 100 milijonov din, nazaj pa dobi samo 2,9 milijona. Še bolj se vidi nesorazmernost, če prištejemo banovinske užitnine, ki jih iz centrale dele nazaj na posamezne banovine po sprevidnosti centrale. Vsota teh davščin znaša 215 milijonov din.

Nesorazmerna razdelitev zneska 215 milijonov din med posamezne banovine ima za posledek, da neka-

Modno blago!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

tere banovine lahko iz teh skupnih fondov krijejo polovico vseh banovinskih izdatkov, medtem ko krijejo dravska in savska banovina le 7 odn. 9,5%. Razmerje med celotnimi preračunskimi dohodki posameznih banovin in dohodki od dotacij (iz fonda prometnega davka in iz fonda skupnih banovinskih trošarin) nam kaže naslednja zanimiva primerjava (v milijonih din):

banovine	plača	dobi	v odst.
	1938-39		
dravska	177.4	12.4	7 %
dunavska	184.1	25.8	14 %
savska	214.5	29.5	9.5 %
vardarska	54.0	17.0	31.5 %
moravska	57.4	20.9	36.5 %
drinska	73.2	27.7	38 %
primorska	55.9	25.2	45 %
zetska	58.2	29.4	50 %
vrbska	40.5	24.5	61 %

Navedene številke nam zgovorno kažejo, kakšno nesorazmerje vlada med posameznimi banovinami glede kritja potrebnih izdatkov. Nasledek tega nesorazmerja pa je, da tistim banovinam, ki krijejo 40, 50 in celo 60% svojih izdatkov samo z dotacijami, ni treba nalagati visokih banovinskih doklad in drugih davščin. Tako nastanejo daljnosežne razlike v samoupravi davčnih obremenitvi. Tu ne gre samo za znatne denarne zneske, ki jih bolj aktivne banovine žrtvujejo za financiranje gospodarsko manj razvitih banovin; še mnogo važnejše in daljnosežnejše so posredni posledki zaradi neenakosti davčne obremenitve, saj ustvarjajo različne konkurenčne pogoje v gospodarstvu. V zadnjih letih so te neenakosti povzročile, da se industrija naseljuje le v tistih banovinah, kjer so mnogo manjše samoupravne davščine, in to po zaslugi žrtev gospodarsko močnejših banovin. V tej zvezi bi bilo treba načeti važno vprašanje davčnih privilegijev upravnega področja Belgrada, ki je izvzeto iz dunavske banovine in ne plačuje nobenih banovinskih davščin ter uživa vrhu tega še druge ugodnosti, zlasti v tem, da za to področje vršijo večino banovinskih administrativnih poslov ministrstva in je s tem znatno razbremenjen administrativni aparat Belgrada kot nekake banovine.

Jasno je, da imajo vsa podjetja, ki so v Belgradu,

zaradi te davčne prednosti mnogo lažje stališče ko podjetja v Sloveniji. Zato je tudi naravno, če vsa podjetja silijo v Belgrad, ker so s tem znatno znižala svoje davčne obveznosti. Tako je Slovenija zaradi te razdelitve dohodkov iz fonda prometnega davka in fonda banovinskih užitnin udarjena kar dvakrat: 1. dobi zaradi te krivice manj dohodkov in mora zato sama plačevati višje davke, 2. pa še izgublja industrijo, ki se zaradi tako nastale davčne preobremenjenosti Slovenije seli v davčno manj obremenjene kraje.

Ali pa vzemimo **javna dela** iz enomilijardnega kredita!

Po uradnih podatkih finančnega ministrstva je bilo do konca avgusta izplačano na račun 1 milijardnega kredita za velika javna dela 758,9 milj. din. Za cestna dela je predvidenih od celotnega kredita 578 milijonov din, odprtih je za 572 milijonov din kreditov, izplačano pa je 460,6 milijona din. Od tega izplačanega zneska odpade 220,6 milijona din na mednarodno cesto Subotica—Niš (174,4 milijona din na del ceste od Belgrada preko Novega Sada in Subotice do Horgoša in 48,2 milijona din na del ceste od Avale preko Mladenovca, Kragujevca do Jagodine). Kakor vidimo, odpade samo na to cesto od celotnih izplačil 48%. Poročali smo že, da bodo znašali celotni stroški za cesto Subotica—Niš 720 milijonov din. Iz rednih preračunskih sredstev je država za to cesto žrtvovala 400 milijonov, iz enomilijardnega kredita za javna dela pa je predvidenih 325 milijonov (doslej izplačanih 220,6).

Za dela v resoru stavbenega ministrstva je bilo od celotnega kredita 422 milijonov din doslej izplačano 298,5 milijona din; od tega za progo Bileća—Nikšić

85,4, za progo Ustiprača—Foča 85,2, za progo Koprivnica—Varaždin 59,9 in za progo Št. Janž—Sevnica 55,6 milijona din.

K temu je prišlo zdaj še to, da se vrše licitacije za vsa javna dela v Belgradu. Pogoji za licitacijo so navadno taki, da jim naša domača podjetja ne morejo ustreči. In tako smo imeli že več brezuspešnih licitacij za železnico Črnopolj—Vrhovsko, za gorenjsko cesto, ne potrdi se licitacija za mariborsko carinarnico in — delo stoji...

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglasanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Velika preskušnja in majhni ljudje

Nauk velike češke stiske je za vsakega presodnega človeka ta, da unitaristično in centralistično urejena država ne prenese nobene velike stiske. In sicer tem manj, čim večje so narodne, kulturne, gospodarske in socialne razlike njenih sestavnih delov.

V tem duhu in smislu smo napisali dne 7. t. m. sestavek pod naslovom »Jugoslovenov ne izuči nobena stvar«. Sestavek je bil naperjen zoper jugoslovenski unitaristični »Proboj«, ki je hotel polom češkega unitarizma izrabljati za uveljavljanje in opravičevanje unitarizma — pri nas!

Mi seveda nismo s tistim sestavkom namerali spreobrniti in prepričati »Proboj«. V take namene sploh še nismo zapisali vrstice, kajti dobro vemo, da nacionalizmu zapadli ljudje za razloge logičnega umovanja niso dostopni. Zapiši in dokaži, da je stvar črna, pa se bo nacionallec drl, da je bela. V tistih težkih dneh za Čehe so pisali češki listi, in sicer najboljši, ko da so očitali zahodnim zaveznicam izdajo, da bi bili pač rešili sudetsko-nemško vprašanje z avtonomijo sudetskih Nemcev, če bi bili vedeli, da jih bosta pustili na cedilu. V istem smislu se je izrazil tudi pariški češki poslanik Osusky. Človek bi rekel, da ni boljšega in močnejšega razloga zoper unitarizem, kakor priznanje, da bi se bila brez njega češko-slovaška republika mogla obdržati v prejšnjih mejah. In še največji črnogledec bi vsaj vedel, da bi v tem primeru ne bilo treba žrtvovati po-

polnoma čeških krajev, če bi tudi v vdanost nemške manjšine češko-slovaški republiki ne verjel.

V tem smislu smo tudi zapisali:

Kaj so mar »Proboj« dejstva! Nič ne de, če je bilo očitno, da so bili zaradi preveč unitaristične politike na Češkem nezadovoljni ne samo Nemci, ampak tudi Slovaki in Rusi! Prava reč, če so bili nezadovoljni kljub temu, da je bil unitaristični pritisk na Češkem mnogo manjši, kakor pri nas, da Čehi ne Slovaške ne Podkarpatske Rusije niso izrabljali finančno in gospodarsko. In za nacionalno logiko, na vero v moč nasilja se opirajočo, je seveda vseeno, če so ljudje nezadovoljni. Zato tudi ne gre v nacionalne možgane, da ljudska nezadovoljnost slabi državo. Zoper njo je pač treba nastopiti s pendreki.

Ljudje take miselnosti so gnali Čehe v polom. Toda Čehi so imeli državnike, ki so se vendar zavedli, četudi precej pozno, in spoznali, da samostojni, samostojni narodi niti milega, nenasilnega unitarizma ne prenašajo. Zato ne dvomimo, da bo okrnjena češko-slovaško-podkarpatska republika v kratkem močnejša, kakor je bila. Kajti postavljena bo na neomajno osnovo zadovoljnosti svojih ljudstev.

Kaj pa na to odgovarja »Proboj«? Dobesedno takole:

Kdor kaj takega trdi, je res »popolen analfabet«, da se poslužimo izrazoslovja slovenoborske »Slovenije«. Listajte po vseh svetovnih, Slovanom naklonjenih

Dr. Jos. Regali:

Ob dvajsetletnici slovenske „Narodne galerije“

(Nadaljevanje.)

Koliko udov in kateri so se prijavili društvu »Narodna galerija« v Souvanovi trgovini, se z Bukovcem nisva dosti brigala, prof. J. Franké pa sploh nič, pa tudi Jakopič ne. Le nekaj dni pred obnim zborom sva dognala, da je toliko udov prijavljenih, da bo ustanovni občni zbor srednje obiskan in da bodo prišli znanci in tisti, ki so bili povabljeni, da pristopijo k društvu. V sredo 18. septembra 1918 smo prišli v dvorano ljubljanskega občinskega sveta udje pripravljalnega odbora že ob pol sedmih zvečer in z nami tudi dr. Miljutin Zarnik, ki je kot ravnatelj mestnih uradov preskrbel dvorano. Leon Souvan ni prišel. Kar nakrat je pa začelo prihajati v dvorano vse polno ljudi, ki jih nismo poznali, in dvorana se je čisto napolnila. Bili smo več kot presenečeni. Med neznanimi ljudmi je bil tudi takratni mestni tržni nadzornik Adolf Ribnikar. Vzeli smo v roke zapisnik udov, ki so se prijavili v Souvanovi trgovini, da smo ugotovili, če so se res vsi navzoči prijavili za društvene ude, pa so se. Storili so to očitno zadnje dni pred ustanovnim občnim zborom, to pa z namenom, ki se je pokazal ob koncu ustanovnega občnega zbora.

Spravili smo prof. I. Franké na predsedstveni stol, namenjen za ljubljanskega župana, drugi udje pripravljalnega odbora z dr. Zarnikom vred smo pa stali pred predsednikovo mizo. Ko je odbila na rotovškem stolpu in v stolni cerkvi ura sedem, je odprl z nekajbesedami prof. Franké

ustanovni občni zbor

novega društva »Narodne galerije« in je dal besedo meni. Začel sem govor, ki je trajal kake tri četrt ure. Pojasnil sem, kako so nastale prve galerije slik in kipov v zahodni Evropi, ki so se razvile iz zakladnic krščanskih cerkva, ki so po svojih demokratičnih prizadevanjih razstavljale svetinje preprostemu ljudstvu, v nasprotju z zasebnimi zakladnicami posvetnih mogočnejšev in knezov v poznejših časih. V srednjem veku so bile zakladnice v navadi posebej na Francoskem, pozneje pa tudi v Italiji. V času renesanse, v 15. in 16. stoletju, so začeli ustanavljati prave umetnostne zbirke in v času baroka velike galerije. Omenjal sem in pojasnjeval pomen in sestavo umetnostnih zbirk v Florenci (vila Borghese, palazzo Pitti in zbirke Medicejcev), v pariškem Louvru iz konca 17. stoletja, Nacionalno galerijo v Londonu, Eremitažo v Petrogradu, Museo nazionale v Neaplju, Rimu in Florenci, Narodni muzej v Stokholmu, Nacionalno galerijo v Berlinu, ki ima samo nemške umetnine, Bavarski narodni muzej v Monakovem, Sukienice v Krakovu z velikimi deli Matejka in Smieradzkega, umetnostne zbirke v Pragi (Strakovsko galerijo, Hradčane, Rudolfinum in Češko moderno galerijo), velike galerije na Dunaju (dvorni umetnostno-zgodovinski muzej, Lichtensteinovo galerijo in Moderno galerijo) ter vse neizmerno bogastvo in lepoto teh svetovnih zakladnic umetnin. Nazadnje sem opisal zagrebško Strossmayerjevo galerijo, kako je nastala, koliko denarnih sredstev je bilo zanjo žrtvovanih, in omenil, da je Zagreb z njo Ljubljano prehitel za 50 let, ko je bila že leta 1868. ustanovljena. Nato sem razlagal prizadevanja za umetnostno galerijo pri nas, ki so stara že sto let, ko je že leta

1819. Žiga Zois ustanavljal »Ilirski muzej« z »galerijo narodnih umetnosti«, pa niso pripeljala do sledj do cilja. Imamo pa Slovenci upoštevanja vredno umetnostno preteklost. Že gotova umetnost je dosegla pri nas znatno višino. V 16. stoletju je stalo v stiku z veliko italijansko umetnostjo tudi središče slovenskega ozemlja, ko so prišla k nam dela Tintoretta in drugih velikih italijanskih slikarjev. Dürer se je mudil na poti iz Italije pri nas. Tizian je slikal v gradu v Senožečah. Govoril sem o »Schiavonih«, slikarjih, kiparjih, stavbarjih in miniaturistih, ki so bili tudi slovenske krvi in so ustvarjali beneško umetnost, n. pr. Viktor Carpaccio iz Kopra, kipar Janez Craino, stavbar Dominik iz Kopra, Budovin in drugi. Omenjal sem, da je že Valvasor zbral 9000 grafičnih listov, med njimi Dürerjevih, Rubensovih in Breughelovih, pa je izginila ta zbirka v Zagreb. Omenjal sem Valvasorjevo »Kranjsko umetniško družbo«: Trosta, Werexa, Vitezoviča in Koča, da je »Academia operosorum«, ki je prenehala ravno pred 200 leti (l. 1718.) zbudila med Slovenci novo življenje oblikujočih umetnosti in priklicala slovenski barok in z njim Misleja in Robbo, Quaglio, Metzingerja, Čebeja, Jelovška in Berganta, potem stavbarja Mačka, miniaturista Grahoverja in druge. Slovence kolajnar Šega je bil znan po Evropi. Klasicizem nam je dal Franceta Kavčiča, bakroreza Valentin in Lovro Janša sta bila izmed najslavnejših avstrijskih mojstrov svojega časa. Govoril sem o Layerju in Potočniku, Langusu in Tomincu, Janezu Wolfu, Šubicah in o slovenskih impresionistih ter njih razstavah v tujini. Nazadnje sem še omenil, da je prejšnje leto preteklo 50 let, ko je bil leta 1867. spet brez uspeha poskus prošta Kosa, barona Antona Zoisa in dr. Coste, da je pa prišel sedaj trenutek, ko bo ustanovljena slo-

in sovražnih, demokratskih in totalitarnih listih, pa boste morali ugotoviti, da kaj takega še nihče ni trdil. Ne zaradi centralizma in unitarizma, marveč le zato, ker je hotela ČSR kot mala država voditi samostojno in sicer slovansko politiko, le zato, ker je hotela biti ČSR nekaka predstraža slovanstva in demokracije v Srednji Evropi, le zato je morala na kolena. Sicer pa je sedaj princip »samopredelitve narodov«, postavljen od totalitarnih držav, izpeljan vsaj v ČSR, in »Slovenija« sama ugotavlja, da bo ČSR sedaj jačja, ker uživa ljubezen vseh v njej živečih narodov. Eden teh narodov in sicer slovaški ima sedaj že priliko braniti se proti nasledkom te samoopredelitve, eden teh narodov ima sedaj že možnost čutiti na lastni koži, kdaj je bil bolj zaščiten, prej, ko je stala za njim dobro urejena in enotno upravljana država ali pa sedaj, ko je ta narod navezan predvsem na sebe in na svoje lastne sile ter se mora boriti na podlagi letnice 1910!

Ta navedek je značilen že za način, kako nacionalce polemizira. Pravi, da **ni noben list trdil**, da bi bil češki unitarizem izzval stisko. **To pa je seveda popolna neresnica!** Že v prvih začetkih stiske, takoj po karlovovskih zahtevah, so priporočali francoski in angleški listi češko-slovaški vladi, naj jim kar le mogoče ustreže, in zlasti angleški listi so opozarjali, da to ne pojde brez obsežne avtonomije. Ne bomo imenovali le Rothermereovega »Daily Mail«, ki je kot germanofilski list zastopal nemške prizadeve, čeprav spada ta tudi sem, toda prav tako jasno so pisali v smislu avtonomizacije češko-slovaške republike »News Chronicle« in »Manchester Guardian« in »Times« in razen teh zlasti še tedenski obzornik »Observer«. V istem smislu so pisali tudi švicarski listi, ki so sicer stali ves čas na strani Čehov. In kar je poglavito: češko-slovaška vlada sama je sprevidela, da mora v tej smeri nekaj storiti, pogajala se je z Nemci, izrazila je hkratu trdno voljo, da se pobota s Slovaki. Še dolgo po karlovovskih zahte-

vah bi bili imeli Čehi vsaj besedo ob razmejitvi, a poljske in madžarske želje bi sploh ne bile postale nujne. Po Münchenu pa Čehi niti pri razmejitvi svoje zemlje niso imeli besede več. Morebiti se je celo kakemu nacionalcu zazdelo, kaj je to pomenilo. Ali češki unitarizem je imel napako vseh unitarizmov: menceal je in odlašal, to se mu je zdelo preveč in glede onega je mislil, da mu morebiti le še nekaj odbije. Dogodki so med tem drveli naprej in pokopali češki unitarizem pod seboj. Toda če zanj že ni nobene škode, je škoda tem več za tiste stotisoče Čehov, ki so postali njegova žrtev, in za tiste stotisoče Slovakov, ki še utegnejo postati njegova žrtev. In »Proboj« niti ne čuti smešnosti svoje trditve, koliko bi bili Slovaki bolj zaščiteni, če bi stala za njimi enotno upravljana, to je unitaristična država, ko pa je vendar ta unitaristična država stala za njimi, ne da bi jim bila mogla pomagati. Saj še sebi ni mogla! Še več, s svojim unitarizmom je povrh še Slovake in Podkarpatske Ruse potegnili v nesrečo in stisko. Take stvari pa ne motijo probojskega umskega ravnotežja, in če vzroke in posledice malo zameša in prekopicne, to je pač taka jugoslovenska navada.

Da je imela — in ima še! — češka država svoje demokratično in slovansko poslanstvo, to vemo tudi mi, bržkone še precej bolje od »Proboja«, ki ne more že po svojem nacionalističnem miselnem ustroju ne ene ne druge misli doumeti. Ali prav, ker so bili Čehi predstraža demokracije in slovanstva, bi ne bili smeli nikoli opustiti svoje čuječnosti in dati, da je sovražnik razgledal njihovo slabo stran in vdrl čez njo.

Nauk češko-slovaške stiske je razločen in zgovoren. Kdor ga bo hotel preslišati ali zavijati njegovo vsebino, je naš škodljivec. Teh se je treba otresti in jih uničiti. Kajti čas hiti, in nihče ne ve, kdaj pride preskušnja.

Opazovalec

Propaganda Zveze za tujski promet v Sloveniji

Pretekli petek je Zveza za tujski promet v Sloveniji pokazala v frančiškanski dvorani propagandni film »Jugoslavija«, katerega je po naročilu »Putnika« izdelal dr. Konstantin Kostić.

Pred prikazovanjem filma je navzoče, ki so popolnoma napolnili dvorano, pozdravil predsednik zveze dr. R. Marn. Po njegovem pozdravu pa je predaval o postanku tega filma načelnik propagandnega oddelka »Putnika« Pavlič. Predavatelj je govoril v srbsko-hrvaškem jeziku. V skoraj polurnem govoru je pojasnil nastanek filma in prosil poslušalce, naj filma ne podvržejo preostri kritiki. Po tej predavateljevi prošnji so pričeli s prikazovanjem filma.

Prikazovanje dr. Kostićevega filma je trajalo nekako 40 minut. Od tega je odpadlo na prikazovanje Srbije in Macedonije pol ure, Črna gora, Dalmacija, Hrvaška in Slovenija pa so bile odpravljene v manj kot desetih minutah. Iz Slovenije smo videli celo samo Bled z gorensko narodno nošo, za kar ni bila potrebna niti cela minuta. Film sam na sebi je dober le v pogledu barv, vse drugo pa ne ustreza. Režija je prav dile-

tantovska in kar nič filmska, večinoma fotografija. V velikem delu so prikazane narodne noše v najbogatejši opremi, katere se le redko najde, in jo turist, kateremu je film v prvi vrsti namenjen, navadno na svojem potu ne bo videl. Pravih pokrajinskih slik, katerim bi moral dati tak film prvenstvo, je prav malo. Rože, ki jih film kaže, pa rastejo najbrže tudi drugod in ne samo v Srbiji. Povrhu vsega je film popolnoma nem, kar je danes velika pomanjkljivost. Za turistično propagando v zamejstvu bi se moralo napraviti pač čisto nekaj drugega.

Zveza za tujski promet v Sloveniji, ki uživa slovensko podporo, pa prosimo, da pri svojih prireditvah skrbi za slovenske predavatelje in slovenske javnosti ne maloti tako, kot se je zgodilo s to prireditvijo.

Zidanje

Legi, politična moč, denar in bogastvo nudijo prestolnici naše države tiste pogoje, ki so potrebni za razvoj tega mesta. Ta razvoj zavzema posebno v zadnjih letih tako široko območje, da more vsakdo, ki pride v to mesto samo na vsakih nekaj let, čudoma iskati razvalin prejšnjih majhnih poslopij, katerih mesta pa so danes zavzele

palače z več nadstropji. Poznavalci razmer trdijo, da temu razvoju ni mogoče za zdaj prerokovati nikakih meja in da so njegove mogočnosti, povzročene po današnjem položaju v državi, take, da jih tudi spremenjeni položaj ne bi mogel zavreti. Mi, ki tičimo doma za pečjo, imamo vsaj priložnost, da nam vestni časniki redno objavljajo poročila o stavbnem gibanju na jugu naše države. Tako je po enem takih poročil prosvetni minister pravkar odredil, da se sezida v prihodnjih 6 letih 9 novih gimnazijskih poslopij, ki bodo vsa moderne palače. Vsako poslopje bo veljalo šest milijonov. Stroške bo krila država, medtem ko jih mora v Sloveniji za gimnazijska poslopja občina in banovina. Kako so zadnjič razpravljali profesorji v svojem društvu zaradi potrebe gimnazij pri nas? Baje bi bili v Ljubljani potrebni najmanj dve, če ne tri nove gimnazije.

Nekaj zanimivih števil

Upravni odbor Narodne banke ima 25 členov; od teh je 19 Srbov, 2 Hrvata in 2 Slovenca. Izvršilni odbor šteje 5 členov in ga sestavljajo 4 Srbi in 1 Hrvat; Slovenci v tem odboru niso zastopani. Vladni komisar in zastopnik ministrstva za trgovino in industrijo sta Srba. Od 15 ravnateljev je 12 Srbov in 1 Slovenec, od 18 načelnikov oddelkov je 16 Srbov in po 1 Hrvat in Slovenec. Od 21 podružnic, ki jih banka ima, jih upravljajo Srbi 15, Hrvati 4 in 2 pa Slovenci.

V upravnem odboru Državne hipotekarne banke je 7 Srbov, 2 Hrvata in pa nobenega Slovenca. V nadzorstvenem odboru so 4 Srbi, a ni nobenega Hrvata in Slovenca. Od 12 višjih uradnikov je 11 Srbov in 1 Hrvat, a noben Slovenec. Devet podružnic upravlja 6 Srbov, 2 Hrvata in 1 Slovenec.

Poštna hranilnica nima pravega upravnega odbora. Upravlja jo generalni ravnatelj. Ima le nadzorstveni odbor, ki sestoji iz 6 Srbov in 1 Slovenca, ki pa ni iz gospodarskih krogov, temveč je državni uradnik v Belgradu. Od 15 višjih uradnikov centrale je 8 Srbov, 3 Hrvati in 2 Slovenca. Pet podružnic upravlja 4 Srbi in 1 Slovenec.

*Privilegirana agrarna banka ima upravni odbor, ki sestoji iz 11 Srbov, 3 Hrvatov in 1 Slovenca. V nadzorstvenem odboru pa je 6 Srbov, 1 Hrvat, a ni nobenega Slovenca. Ravnatelj in vladni komisar so vsi Srbi.

Dr. Maček nasproti Slovincem

Neki A. Martinovič je priobčil prejšnji teden v dnevniku »Samoupravi« daljši sestavek, v katerem razvija neke misli, da Maček ne dopušča, da bi bili Slovenci posebno pleme, temveč jih hoče narediti za Hrvate, ter da je mnenja, da so le del hrvaškega plemena. Imenuje jih »kranjske Hrvate« in to namerno, ker hoče s tem okrepiti svojo fronto. Dasi unitaristi zastopajo nepobitno resnico, da so v Jugoslaviji naseljena tri plemena, je Maček mnenja, da tu živita samo dva jugoslovanska naroda. Slovencev torej Maček ne priznava kot posebno jugoslovansko pleme, temveč jih hoče povsem zbrisati s tem, da jih šteje med Hrvate. Dokaz zato je sporazum med združeno opozicijo in dr. Mačkom. Ta sporazum so nazvali sporazum

venska galerija lepih umetnosti in to samo in čisto slovenska v tem slovenskem trenutku.

V dvorani je bilo pritrdjevanje, pa brez posebnega navdušenja. Potem so bila prebrana pravila novega društva, ki so bila sprejeta brez opomb. Zdelo se je, da bo ustanovni občni zbor potekel brez posebnih dogodkov.

Nato je bilo treba po društvenih pravilih najprej voliti predsednika »Narodne galerije« in to na občnem zboru, nato pa šele odbor. Dr. Miljutin Zarnik, ki je stal ves čas zraven mene, je predlagal za predsednika Leona Souvana, kakor smo se domenili v pripravljalnem odboru.

Kar naenkrat je pa završalo po dvorani, ko je bilo izrečeno Souvanovo ime. Mi vsi, kar nas je bilo v pripravljalnem odboru in ki smo novo društvo ustanovili, smo ostrmeli. Tisti nam neznani ljudje, ki jih nismo vabili, da bi pristopili k novemu društvu in ki tudi po večini niso spadali v društvo, pri katerem naj bi bili redni udje predvsem ljubitelji oblikujoče umetnosti in umetniki sami, ne pa kakšni strankarski priganjači — so se začeli premikati in razburjati. Videti je bilo, da so v večini. Izmed njih vstane takratni mestni tržni nadzornik Adolf Ribnikar ter zahteva besedo. Ko jo dobi, začne protestirati zoper kandidaturo Leona Souvana za predsednika »Narodne galerije«. Adolf Ribnikar je začel napadati nenavzočega Leona Souvana, da ni pravi Slovenec in da ne spada na čelo takega društva, kot je »Narodna galerija«. Svoje otroke da ima v nemških šolah, da je njegova soproga Nemka, da v njegovi rodovini nemško obučujejo itd. Po vseh teh neupravičenih napadih na moža, ki je bil in je dober Slovenec, nenavadno izobražen človek in ki je tudi dejansko kazal zanimanje za slovensko oblikujočo

umetnost, za katero niso imeli in ga še danes nimajo politikanti in demagogi, je Ribnikar predlagal za predsednika »Narodne galerije« med pritrdjevanjem svojih ljudi J. Zormanu, ki je bil prej kot slušatelj praške tehnike eden izmed znanih pripadnikov visokošolskega narodno-radikalnega gibanja, ki ga je na Dunaju vodil dr. Gregor Žerjav. J. Zorman ni imel z ustanavljanjem »Narodne galerije« nobenega stika in njegovo ime se je prikazalo prvič na ustanovnem občnem zboru v zvezi z »Narodno galerijo«. Zanimal se je kot arhitekt sicer za oblikujočo umetnost ter je založil tudi precej knjig, vendar kot mlad človek ni imel še daleč ne tistega položaja in ugleda v ljubljanski družbi kot Leon Souvan.

Dr. Miljutin Zarnik je postajal bled in rdeč. Mi iz pripravljalnega odbora nismo vedeli, kaj bi napravili. Da bi se kdo začel prerokati z Ribnikarjem, ni kazalo, ker bi razbili s tem ustanovni občni zbor in tako preprečili ustanovitev novega društva. Profesorju J. Franketu ni ostalo drugega, kot da je dal oba predloga, dr. Zarnikovega za Leona Souvana in Ribnikarjevega za J. Zormanu, na glasovanje. Pri glasovanju je bil izvoljen s precejšnjo večino za predsednika »Narodne galerije« J. Zorman, Leon Souvan je ostal v manjšini. Meni je prišel v tem hipu na misel znani občni zbor »Družbe sv. Cirila in Metoda« v Bohinjski Bistrici nekaj let prej, na katerem je dr. Gregor Žerjav s svojimi narodno radikalnimi študenti zavlekel dotlejši samoslovenski in nadstrankarski »Družbo sv. Cirila in Metoda« v vode tako imenovane liberalne stranke in ji s tem vzel vseslovenski značaj. Še danes vidim pred seboj dr. M. Zarnika, kako je bil razburjen; bil je kakor bi ga z vodo polil. Obrnil se je proti meni, rekoč: »Kaj bo na to rekel moj prijatelj Souvan, ki sem ga

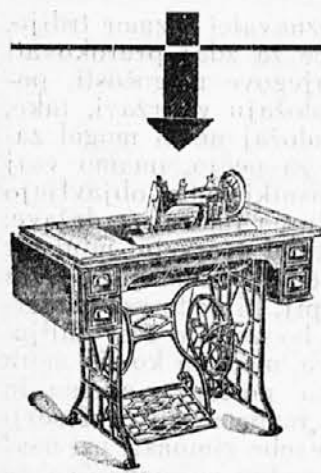
nagovarjal, da bi sprejel predsedstvo Narodne galerije in ki smo ga sedaj, čeprav se je branil, spravili v tako blamažo. Jaz sam sem sedaj nemogoč!« Tolažil sem ga, da mi nismo tega krivi, začel sem se pa sam bati za prihodnost novega društva in v dnu duše me je bilo sram pred resničnim kavalirjem, kakor je bil Leon Souvan.

Nato so bili izvoljeni v odbor novega društva kandidati, ki smo jih določili na sestanku pri Jakopiču oz. v pripravljalnem odboru, in sicer: prof. Iv. Franke, knežskofojijski kancler V. Steska, slikarica Ivana Kobilec, Avg. Praprotnik, ravnatelj dr. J. Mantuani, Rihard Jakopič, dr. Izidor Cankar, dr. Janko Kersnik, dr. Ivan Prijatelj, ravnatelj »Ljubljanske kreditne banke« Hanuš Krofta, kanonik dr. Fr. Kimovec, prof. Fr. Kobal, Avgust Bukovec, dr. Josip Regali, ravnatelj »Zadružne zveze« Evg. Legat, I. Katnik iz Trsta, dr. Kalan iz Celja in ravnatelj dr. H. Schreiner iz Maribora. Leona Souvana po vsem, kar se je zgodilo, nismo mogli kandidirati v odbor in bi gotovo tudi ne mogli in ne sprejel odborniškega mesta. Ožji prijatelji pa smo takoj sklenili, da mora dobiti Leon Souvan zadoščenje.

Ko sem šel od ustanovnega občnega zbora vrhovne slovenske umetnostne ustanove domov, so gorele po ljubljanskih ulicah že svetilke. Trla me je skrb, če ni ves naš trud in niso težave vseh nas, ki smo ustanovili društvo »Narodno galerijo«, zastoj in brez uspeha in če niso sanje o akropoli slovenskih lepih umetnosti postale prazne pene.

»Slovenec« je poročal o ustanovnem občnem zboru v petek 20. 9. 1918, »Slovenski narod« pa šele v soboto 21. 9. 1918, pa skoraj tako na kratko, kot bi šlo za ustanovitev kakšnega pevskega društva.

(Dalje prih.)

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC
LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezanju brezplačen

med Srbi in Hrvati ter bi tako ne obsegal tudi Slovencev, dasi obsega sporazum po Mačkovem mnenju tudi Slovence, ker pod imenom Hrvatov razume Maček tudi Slovence. Dasi se je v vrstah izvenparlamentarne opozicije nahajal tudi slovenski poslanec Rudolf Dobovišek, ga Maček ni pozval k sodelovanju, ker je Dobovišek zahteval, naj sporazum obsega tudi Slovence. Njegovega nasveta, da naj Maček opusti propagiranje hrvaške politike v slovenskih krajih, da pa Maček ni upošteval in ga je Dobovišek zaradi tega zapustil.

V sestavku razvija pisec tudi misli, ki naj bi bile važne za Slovence kot »pleme«. Takole modruje: »Toda to, kar moramo delati pri oblikovanju jugoslovanskega duha, ne pomeni, da bi ne smeli razvijati tudi svoje plemenske posebnosti, kolikor jih imamo. Poleg svojega nacionalnega, jugoslovanskega duha moremo povsem svobodno, neovirano razvijati tudi svoje plemenske posebnosti, če se te oglašajo same po sebi, ako same od sebe izvirajo iz naše duše, če se torej ne ustvarjajo s silo in če se z njihovo gojitvijo ne prizadeva za doseg nekaterih političnih ciljev, če se na njih podlagi ne zahtevajo neke posebne, avtonomne pravice, če se z eno besedo ne postavljajo v službo politike, tendenčne politike, separatistične politike, ki bi se prizadevala, da bi se zrušila naša narodna enotnost. Naša unitaristična politika, ki jo izvaja naša vlada, torej dovoljuje, da se vsako naše pleme more tudi čutiti kot posebno pleme. Toda Maček tega ne dovoljuje.

K temu članku je prinesel »Obzor« od prejšnje nedelje opombo, da so trditve članka popolnoma neosnovane. Obče je znano, da dr. Maček priznava obstoj posebne slovenske narodne individualnosti in da ni nikoli skušal prikazati Slovence kot Hrvate.

Sicer pa, kadar skrbi unitariste naš narodni obstoj...

Manj znana naša dajatev

Pod naslovom »Dve leti uredbe o odkupu bombaža« poroča »Trgovski list«:

Za pospeševanje kmetijstva v Južni Srbiji — ki je vladni posebno pri srcu, kot je izjavil ministrski predsednik Stojadinović letos ob otvoritvi električne centrale v Treski — je že pred dvema letoma izšla uredba o odkupovanju domačega bombaža. Ob izdaji te uredbe se je poudarjalo, da je namen uredbe povečati pridelovanje južnosrbskega bombaža, ker da bo to znatno olajšanje za našo trgovinsko bilanco. V našem uvozu tvori namreč uvoz bombaža eno važnih postavk, ki je v zadnjih letih zaradi razvitka naše tekstilne industrije v močnem narastu; v letih 1932 do 1937 je Jugoslavija uvozila letno povprečno za 188 milijonov. Od 112 milijonov v l. 1932, je uvoz bombaža narastel na 254 milijonov v l. 1937. V primeri z uvozom je produkcija makedonskega bombaža še neznatna; znašala je l. 1935. 2095 mc, l. 1936. 4513 mc, l. 1937. (po cenitvah) 7000 mc.

Uredba je prevladala breme pospeševanja južnosrbskega pridelovanja bombaža na tekstilno industrijo, ki mora odkupiti po kvotah ves pridelek domačega bombaža po ceni, ki je za 50% višja od cene za midling bombaž na newyorški borzi. Kvota domačega bombaža, ki odpadejo na vsako posamezno podjetje in ceno, določa vsako leto ministrstvo za trgovino in industrijo. Za letošnje leto je določena za južnosrbski bombaž cena 17.50 din, medtem ko stane uvoženi bombaž naše tovarne 12 din po kg. Za našo industrijo pomeni torej pri današnji veličini pridelka odkup južnosrbskega bombaža finančno breme v višini okroglo 4 milijonov din; k temu bremenu pa je prišteti še stroške, ki jih ima industrija zaradi slabe kvalitete južnosrbskega bombaža.

Uredba o odkupu domačega bombaža je dosegla svoj namen, kolikor je zvišala pridelek domačega bombaža; pridelek se je trikrat povečal. Ni pa dosegla uredbe nikakega zboljšanja v kvaliteti bombaža, kar naj bi bil glavni namen uredbe. Kmetje imajo zagotovljen odkup bombaža po dobrih cenah in zato ne skrbijo za boljšanje kvalitete. Naša industrija je zaradi slabe kvalitete blaga primorana mešati južnosrbski bombaž z uvoženim, s čimer pa za industrijo še ni konec komplikacij. Južnosrbski in uvoženi bombaž

imata različne lastnosti, zlasti različno reagirata pri barvanju. Zgodilo se je, da so zaradi razlike v barvah tovarne morale zavreči že dovršeni izdelek.

Naša industrija je pač pripravljena še naprej pri-
našati za južnosrbski bombaž neke žrtve. Toda po-
goj za takšne žrtve je, da bo odkupljeni domači bom-
baž v kvaliteti ustrežal. Vendar nima smisla pospeše-
vati produkcijo, katere pridelek je neuporaben. Da bi
pa kvaliteta bombaža ustrezala, je potrebno predvsem
dvoje: Uredbo je treba spremeniti tako, da se v pri-
hodnje odkupuje po diktirani ceni samo bombaž, čigar
kvaliteta ustreza potrebam industrije.

Pa še nekaj! Na istem principu kot uredba o od-
kupu bombaža, to je na obremenitvi industrije v korist
kmetijstva, je tudi uredba o preskrbi industrije z olj-
natimi semeni. Ta uredba je imela za nasledek, da je
vso trgovino z oljnatimi semeni prevzel Prizad. In že
se govori o uredbi za odkup domače volne, po kateri
naj bi domača volnena industrija kupovala domačo
volno po višjih cenah kakor pa so svetovne. Če danes
naša industrija le v mali meri uporablja domačo volno,
je razlog pač v neustrezajoči kvaliteti te volne. Ove
pa je v državi čez 8 milijonov, letni pridelek volne
znaša čez 3 milijone kg. Zahtevati od naše male vol-
nene industrije, da kupuje po visokih cenah slabo do-
mačo volno — in obvezna ponudba te volne bi bila
gotovo velika — bi pomenilo za našo volneno indus-
trijo ne samo težko, ampak tudi pretežko breme.

Slovenski uradni jezik

Pred nami leži tale okrožnica davčne uprave
za ljubljansko okolico:

»Davčna uprava Ljubljana okolica

Štev. 7436 ex 1938

Dne 15. oktobra 1938

Upravi općine

(svima)

sa molbom, da hitno dostavi ovoj upravi i to
alfabetskim redom sva sela, koja spadaju na
Vaše područje.

Šef davčne uprave:

Zanj:

podpis (nečitljiv).«

V Sloveniji potemtakem uradujejo davčni ura-
di v jugoslovenščini in občujejo z županstvi slo-
venskih občin v jugoslovenščini. Radovedni smo,
če v srbskih krajih ali pa na hrvaškem ozemlju
pošiljajo davčni uradi srbskim in hrvaškim obči-
nam slovenske okrožnice. Kolikor vemo, jih ne
in bi tudi po pravici slabo naleteli, če bi jih. Vpra-
šamo samo, kje velja slovenski uradni jezik, o
katerem govori ustava? Če ga ni v Sloveniji in ne
v Srbiji in ne na Hrvaškem, potem ga sploh ni
nikjer, čeprav ga pozna ustava tako, kot pozna
srbski in hrvaški uradni jezik. Doslej so se izgo-
varjali, da dobivajo srbskohrvaške obrazce n. pr.
za davčne plačilne naloge takrat, če slovenskih
izjemoma zmanjka, in je l. 1936. tudi finančno
ministrstvo v Belgradu, nekako tako utemeljevalo
svoj odlok o pritožbi zoper srbskohrvaške davčne
plačilne naloge v Sloveniji. Za to bi bilo treba,
da se župani slovenskih občin, ki dobivajo od
davčnih uradov okrožnice v jugoslovenščini, pri-
tožijo na višjo stopnjo, da bomo vsaj izvedeli,
kako bodo sedaj utemeljevali zamečovanje slo-
venskega uradnega jezika. Še pred nedavnim ča-
som so dobivale namreč slovenske občine od davč-
nih uradov v Sloveniji dopise in okrožnice v slo-
venskem jeziku.

Nova centralistična naprava

»Trgovski list« piše:

Prav posebno razveseljive pa so vesti iz Belgrada,
ki poročajo o zelo povečanem delu v organizacijah
srbskih trgovcev. To povečano delo je dalo že prvi
pomembni uspeh: ustanovitev delniške družbe, ki bo
postavila v Belgradu veliko trgovsko tiskarno. Ta ti-
skarna seveda ni sama sebi namen, temveč je le sred-
stvo, da se okrepi trgovski stanovski tisk. Ko bodo
imeli trgovci lastno tiskarno, potem bo mogoče resno
misliti tudi na ustanovitev velikega trgovskega dnev-
nika, ki bo kot glasilo Centralnega zastopstva tudi
glasilo vsega trgovstva Jugoslavije. Z ustanovitvijo
lastnega dnevnika bo moglo trgovstvo šele prav uve-
ljaviti svoje zahteve v javnosti, in takrat se bodo
slišale njegove zahteve res dobro.

Iz jugoslovanskega unitarističnega narečja v
jasno domačo govorico prenešeno se to pravi, da
bodo spet kedaj v Belgradu sezidali razkošno pa-
lačo, da bodo spet kakor po navadi zanjo največ
prispevali Slovenci,

Ali nam more »Trgovski list« povedati en sam
primer, da bi ne bilo tako? Pa če začne tudi pri
najbolj človečnih napravah, kakor Rdeči križ ali
invalidski dom!

Zato se nam tako navdušenje ne zdi preveč
umestno. Zlasti še brez vsestranskih in izdatnih po-
roštev. Kajti navsezadnje vse take naprave dejan-
sko krepe središče na škodo pokrajine in s tem
seveda tudi centralizem.

S centralizmom pa imajo tudi slovenski trgov-
ci prav slabe skušnje.

Mali zapiski

Prepovedani listi

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo
prodajati in širiti:

1. št. 8 lista »Radnik«.
2. št. 752 lista »Hrvatski dnevnik«.
3. št. 169 lista »Hrvatska straža«.

Vsi ti listi izhajajo v Zagrebu.

Žrtev za pravično misel

Švicarska »National-Zeitung« poroča o Beneše-
vem priходу v Anglijo, pravi, da je zdaj spet
zapustil domovino, kakor jo je zapustil 1915. leta,
ko je šel v tujino, da bi pripravljaj pot za veliko
in pravično misel svobodne domovine, in dostav-
lja:

Nihče ne more reči, s kakšnim občutkom je dr.
Beneš nastopil to pot v temno ali v novo življenje.
Gotovo pa je, da je tudi ta druga njegova pot žrtev
za veliko in pravično misel.

Češko-slovaška republika se preobrazuje

Sedaj ob popolni spremembi notranjega ustro-
ja češko-slovaške republike, je postala tudi ne-
izogibna sprememba imena te države. Ta je tem-
bolj potrebna, ker je stopila kot samostojna in
popolnoma enakopravna tretja enota k Češki in
Slovaški, namreč Podkarpatska Rusija. Govore o
tem, da bi se imenovala nova država Srednja ali
Severna ali Zahodna Slavija. Ali naj bo že kakor
koli, eno je gotovo, imeli bomo, če to ime prodre,
državo Srednjih ali Zahodnih ali Severnih Slova-
nov, kakšne severo- ali zahodo- ali celo srednje-
slovenarje z vso stvarno in miselno gnilobo takih
prikazni si bodo naši severni bratje prihranili.

Besede govore.

Nič ni bolj zanimivega v današnjih težkih ča-
sih, kot pogled v naše časnike, v katerih bi se
moralo zrcaliti današnje stanje in položaj sloven-
skega naroda. Posebej bi bilo treba omeniti, da
se prav borbeno kaže glasilo slovenskih trgovcev
»Trgovski list«. Ako pogledamo samo nekaj šte-
vilik tega lista v zadnjem tednu, se nam po naslo-
vih posameznih člankov kaže neka slika položaja.
ki ni samo slika hotenja in stanja trgovskega
stanu, temveč tudi položaja našega naroda. Trgov-
ski stan je mnogo bolj občutljiv za razne nevšeč-
nosti, ki se kažejo v narodnem življenju, kakor
ostali stanovi, in tudi hitro skuša poiskati potrebit
izraz svojemu nezadovoljstvu nad neurejenimi
prilikami. S takimi vprašanji se je zadnji čas
bavil list: »Centralizem se ni izkazal«. »V službi
tujega velekapitala — Vreme« nadaljuje propa-
gando za veleblagovnice. »Socialno zavarovanje
se mora decentralizirati.« »Premalo kontakta z
mladino.« »Plačana kampanja za veleblagovnice
se nadaljuje.« »Za rentabilnost javnih del.« »Po-
treba narodne sloge.« »Pravica močnejšega.« »Gre
za eksistenco ljudi.« »Pravni lokali — kupna moč
prebivalstva padla na minimum«...

Kulturni pregledi slovenskih dnevnikov.

Kdor je zasledoval razvoj naših vodilnih dnev-
nikov v zadnjih letih, je moral ugotoviti, da so se
sicer razširili, razbohotili, izpopolnili svojo poro-
čevalsko službo itd. Njihova raven pa je ostala
ista, ostali so do skrajnosti nepopustljivi stran-
karski organi, ki so delali javno mnenje, dasi bi
po svoji dolžnosti morali biti le njegovi tolmači.
Strankarska nestrpnost pri njih ni ostala le na
prvih političnih straneh lista, temveč so jo vzdr-
ževali prav do meje oglasov, torej tudi v oddelkih,
ki so bili posvečeni naši kulturi in poročilom o
njej. Tako se strankarska zagrizenost ni ustavila
niti pri poročilih o naših kulturnih časopisih, in
ena stran je dosledno zamolčevala izdaje druge
strani, ta pa je vračala enako z enakim. Kot kro-
nisti smo dolžni zaznamovati nenadni prevrat, ki
se je zadnje dni dogodil pri »Jutru«. Ta list je
docela nenadejano v eni svojih števil prejšnjega
tedna odkril slovensko revijo »Sodobnost« in po
šestih letih izhajanja te revije priobčil vsebino
njene zadnje številke. Če kdaj, potem se mora
človek ob tej priliki zamisliti ob takim nenadnem
priznanju slovenske revije v težkih časih.

Občni zbor Slovenskega društva

Na prošnjo priobčujemo:

Upravni odbor sklicuje redni občni zbor Slo-
venskega društva na nedeljo 6. novembra t. l. v
Ljubljano, Trgovski dom, Gregorčičeva ulica 6.

Na dnevnem redu so poročila funkcionarjev o
položaju in društvenem delu, sprememba neka-
terih določb poslovnika in resolucije.

Začetek je ob 9. uri. Prosimo tiste društvenike,
ki ne bi bili prejeli vabila, da vzamejo to obve-
stilo na znanje. Dostop k občenemu zboru imajo le
društveniki.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.